У системі формування підприємницьких компетентностей важливою умовою є узгодженість методичних, дидактичних і психологічних компонентів. Згідно з науковими джерелами, ефективність забезпечують такі умови:

- розробка методики формування мотивації до підприємницької діяльності;
- системна робота над розвитком відповідальності, критичного мислення, здатності до прийняття рішень;
- організація навчального підприємництва як платформи для практичного застосування знань;
- використання сучасних цифрових інструментів у навчальній діяльності;
- залучення молоді до участі у конкурсах, виставках, презентаціях, бізнес-форумах;
- формування культури підприємництва через тематичні обговорення, зустрічі, події.

Висновки. Запропонований формат може слугувати основою для створення центру розвитку підприємницьких навичок для молоді як інституції, здатної сформувати нове покоління ініціативних, активних та відповідальних громадян, конкурентних на ринку праці й здатних генерувати інноваційні рішення. Такий центр може стати простором соціальної дії, який стимулюватиме розвиток людського капіталу, сприятиме розвитку місцевої громади та забезпечуватиме сталість економічного розвитку.

Джерела та література:

1. Алєксєєва С.В., Базиль С.О., Гриценюк І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: моногр.. Житомир: «Полісся», 2020. 292 с.

2. Гриценок І.А. Методика розвитку підприємницької активності учнівської молоді засобами проєктної діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2022, 2(24), с. 19-27. DOI: http://doi.org/10.51707/2618-0529-2022-24-03

3. Осадча О., Нєдєлько Д. Інституційно-освітні практики стимулювання креативності в системі розвитку людського капіталу. *Економічні горизонти*. 2025. 4(33), с. 45–56. DOI: https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.342201

4. Прищепа С.М. Формування підприємницької компетентності учнів у сучасній школі: зарубіжний досвід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. 75, с. 75-78. DOI: https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-2.14.

***

Н.Л.Хомюк – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту Волинського національного університету імені Лесі Українки

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

Сталий розвиток сільських територій є стратегічною умовою збалансованого соціально-економічного прогресу, адже саме сільські регіони забезпечують продовольчу безпеку, проте водночас стикаються з депопуляцією, безробіттям й дефіцитом інфраструктури [1, 8]. Підтримка сталого розвитку сільських територій є одним із ключових пріоритетів політики Європейського Союзу, що реалізується через Спільну аграрну політику (САР), програми згуртованості та Європейський Зелений курс [8]. Тому особливе значення має транскордонна взаємодія, що сприяє подоланню периферійності сільських регіонів через об’єднання ресурсів й спільне вирішення екологічних і економічних проблем [6]. Отже, **актуальність дослідження** полягає у необхідності

адаптації європейського досвіду управління сталим розвитком та транскордонної співпраці до українських реалій для підвищення конкурентоспроможності, соціальної згуртованості й екологічної стійкості сільських територій, особливо в умовах післявоєнного відновлення та інтеграції України до європейського простору.

Мета дослідження – аналіз європейського досвіду управління сталим розвитком сільських територій у контексті транскордонної взаємодії.

Економічний аспект управління сталим розвитком сільських територій в Європейському Союзі зосереджений на підвищенні конкурентоспроможності, диверсифікації доходів та впровадженні інновацій, що забезпечують поліфункціональність сільської економіки. Політика ЄС еволюціонувала від аграрної до інтегрованої територіально орієнтованої стратегії, в основі якої – підтримка дрібних і середніх виробників, розвиток підприємництва та інтеграція села в європейські ринки [1, 9]. Стратегічні плани держав-членів на 2023–2027 рр. передбачають модернізацію виробництва, розвиток коротких ланцюгів постачання, кластерів, цифрової інфраструктури та несільськогосподарських видів діяльності, зокрема зеленого туризму й ремесл. Важливою складовою є «зелена» економіка, що базується на виробництві відновлюваної енергії, енергоефективності та впровадженні кліматично дружніх технологій у межах Європейського зеленого курсу [8]. Отже, економічна стійкість сільських територій формується через синергію традиційного аграрного виробництва, інновацій та екологізації, що зміцнює конкурентні позиції сільських громад у довгостроковій перспективі.

Соціальний аспект управління сталим розвитком сільських територій в ЄС охоплює розвиток людського капіталу, підвищення якості життя, соціальну згуртованість і подолання демографічних та інфраструктурних диспропорцій між містом і селом. Сільські регіони стикаються з відтоком молоді, старінням населення, вищим рівнем бідності й безробіття, а також обмеженим доступом до базових послуг [2, 8, 9]. ЄС відповідає на ці виклики політикою згуртованості, програмами розвитку людського потенціалу та ініціативами «Smart Villages», що впроваджують цифрові рішення для освіти, охорони здоров’я, зайнятості й підприємництва [7]. Важливу роль відіграє підхід «знизу – вгору» у програмах LEADER, що активізує участь громад у прийнятті рішень, формує соціальний капітал і сприяє самоорганізації населення [3, 7]. Тому соціальна складова сталого розвитку сільських територій полягає у створенні умов для гідного життя, рівного доступу до можливостей і залучення громадян до управління, що перетворює село на конкурентоспроможний простір життя та праці.

Інституційний аспект управління сталим розвитком сільських територій в ЄС базується на багаторівневому врядуванні, партнерстві та децентралізації рішень, що забезпечують узгодженість політик і ефективну реалізацію стратегій розвитку. Центральним інструментом є підхід LEADER/CLLD, що об’єднує місцеву владу, бізнес і громаду в локальні групи дій для спільного планування й реалізації проєктів розвитку, сприяючи формуванню партисипативного управління та зростанню спроможності місцевих інституцій [3, 7]. Важливе значення має транскордонна співпраця, зокрема в межах Карпатського єврорегіону, що демонструє ефективність інституціоналізованих форм взаємодії для залучення інвестицій і реалізації спільних екологічних та економічних ініціатив [6]. Таким чином, інституційна складова сталого управління в ЄС забезпечує інтеграцію різних рівнів і суб’єктів, поєднуючи державне регулювання з місцевим самоврядуванням і громадською участю, що робить систему управління більш адаптивною, інклюзивною та стійкою.

Європейський досвід Польщі, Словаччини та Румунії показує різні моделі реалізації сталого розвитку сільських територій у країнах Центрально-Східної Європи, що мають подібні історичні умови, але різні результати. Польща є прикладом ефективної інтеграції європейських інструментів – фондів розвитку, програм LEADER і INTERREG – для модернізації аграрного сектору, диверсифікації економіки та підвищення якості життя в селах, що дозволило зменшити бідність і створити понад 300 активних локальних груп

дій [3, 4, 5, 8]. Словаччина, маючи обмежені ресурси, орієнтується на підтримку місцевих ініціатив через LEADER, розвиток соціальних підприємств і впровадження концепції Smart Villages, зокрема цифрових сервісів і е-урядування у сільських громадах [9]. Румунія, незважаючи на найбільшу частку сільського населення в ЄС, стикається з глибокими структурними проблемами – бідністю, трудовою міграцією, слабкою інфраструктурою, – однак поступово впроваджує програми LEADER, Interreg та пілотні проєкти «розумних сіл» для покращення доступу до послуг і стимулювання місцевого підприємництва [2, 8]. Ці приклади доводять, що сталий розвиток села потребує не лише фінансової підтримки, а й інституційної спроможності, партнерства громад і стратегічного управління, що забезпечує довготривалу соціально-економічну стійкість.

Програми INTERREG, LEADER та Smart Villages є ключовими інструментами ЄС для стимулювання сталого розвитку та транскордонної співпраці сільських територій. INTERREG сприяє інтеграції прикордонних регіонів через спільні проєкти у сферах довкілля, туризму, МСП, інфраструктури й культурного обміну, перетворюючи кордони з ліній поділу на простір взаємодії та партнерства [4, 5]. Ініціатива LEADER /CLLD формує інституційну основу для місцевого розвитку, передаючи громадам право самостійно визначати пріоритети та реалізовувати власні стратегії через локальні групи дій; понад 3000 міжтериторіальних і транснаціональних проєктів LEADER підвищили соціальний капітал і конкурентоспроможність сільських регіонів [3, 7]. Концепція Smart Villages доповнює ці підходи, акцентуючи на цифровізації, інноваціях і громадській участі, забезпечуючи мешканцям сіл доступ до онлайн-послуг, енергетичних і підприємницьких можливостей [4, 7, 9]. У поєднанні ці інструменти створюють синергію багаторівневого розвитку: INTERREG забезпечує транскордонну координацію, LEADER – локальну активізацію громад, а Smart Villages – технологічне оновлення, разом формуючи модель європейського села майбутнього – інноваційного, інклюзивного та сталого.

Висновки. Сталий розвиток сільських територій слід розглядати як тривалий і комплексний процес, що вимагає узгодженої державної політики, стабільного фінансового забезпечення та активної участі всіх зацікавлених сторін. Європейська практика засвідчує, що наявність стратегічного бачення, ефективних інституційних механізмів і міжрегіональної співпраці створює умови для подолання проблем сільського розвитку. Транскордонна взаємодія виступає потужним чинником активізації розвитку периферійних територій, сприяючи їх соціально-економічній активізації та інноваційному оновленню. Для держав застосування таких підходів відкриває перспективи модернізації сільських територій із збереженням його культурної самобутності та реалізацією внутрішнього потенціалу розвитку.

Джерела та література:

1. Bacsi Zs., Kovács E. The role of cross-border cooperation in rural development – a new European perspective. Proceedings of the First Int. Conf. on *Agriculture and Rural Development*. 2006. URL: https://jcea.agr.hr/articles/74819_the_role_of_cross_border_cooperation_in_rural_development_a_new_european_perspective_en.pdf.

2. De Rosa D., Kim Y. Romania: Thriving cities, rural poverty, and a trust deficit. Brookings. 2018. URL: https://www.brookings.edu/articles/romania-thriving-cities-rural-poverty-and-a-trust-deficit.

3. Gargano G., Del Prete A. LEADER Territorial Cooperation in Rural Development: Added Value, Learning Dynamics, and Policy Impacts. *Land*. 2025. №14 (7). P. 1494. DOI: https://doi.org/10.3390/land14071494.

4. Interreg EU. Interreg Poland – Slovakia. URL: https://interreg.eu/programmes/poland-slovakia.

5. Interreg NEXT Польща – Україна. Фонд малих проєктів. URL: https://pl-ua.eu/en/programme/fmp/.

6. Khusainov R.V., Lisnik A., Zatrochová M. Economic and legal bases of the Carpathian Euroregion development during the COVID-19 pandemic (Hungary, Slovakia, Poland, Ukraine). *Journal of Innovation and Entrepreneurship.* 2023. №12. DOI: https://doi.org/10.1186/s13731-023-00303-1.

7. Martinez A., McEldowney J. Smart Villages: Concept, issues and prospects for EU rural areas. EPRS Briefing, 2021. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689349/EPRS_BRI(2021)689349_EN.pdf.

8. Memo U., Pieńkowski D. Sustainable rural development indicators in Bulgaria, Germany, Poland, Romania and the Netherlands: a review of data. *Frontiers in Environmental Science.* 2023. Vol. 11. URL: https://doi.org/10.3389/fenvs.2023.1323688.

9. Slovakia – CAP Strategic Plan: Overview. DG AGRI. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/slovakia_en.

***

Н.І.Савчук – магістр державного управління,
начальник відділу регіонального розвитку,
інвестицій та проектної діяльності
Маневицької селищної ради
Волинської області

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МАНЕВИЦЬКОЇ ГРОМАДИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Економічні трансформації в умовах глобальної турбулентності створюють як нові виклики так і можливості для органів місцевого самоврядування України. Територіальним громадам необхідно дуже швидко адаптуватися до нових умов, розробити нові управлінські рішення щодо сталого розвитку територій.

Маневицька громада має багаторічний досвід транскордонного співробітництва і проєктної діяльності. Завдяки міжнародній співпраці громада набула досвіду і успішно реалізовує спільні проєкти сталого розвитку [1]. З метою залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у 2025 р. розроблено українською та англійською мовами Інвестиційний паспорт Маневицької селищної територіальної громади.

До пріоритетних галузей для інвестування визначено агропромисловий комплекс; впровадження нових технологій переробки лісової сировини; харчова та переробна промисловість; розвиток мисливського господарства і рибальства; розвиток туризму та рекреації; енергозбереження, альтернативна енергетика [2].

«На території громади ви знайдете надійних партнерів, вигідні пропозиції, а також підтримку влади, яка стане професійним партнером в інвестуванні та реалізації інвестиційних проєктів, – зазначає Маневицький селищний голова О.Гаврилюк. – Ми налаштовані на ефективний розвиток всіх напрямів бізнесу та соціальної сфери, щоб забезпечити належне соціально-економічне та культурне зростання» [2].

У 2025 р. підготовлено електронний каталог інвестиційних пропозицій Greenfield, Brownfield Маневицької територіальної громади. З метою підвищення поінформованості серед потенційних інвесторів розроблено електронну версію презентаційного буклету про Маневицьку селищну територіальну громаду українською та англійською мовами.

Для залучення жителів до прийняття рішень Маневицька селищна рада бере участь у впровадженні проєкту Громадської організації «Волинський Інститут Права» «Напрацювання правових механізмів та формування практичних передумов використання форм громадської участі у територіальних громадах Волині» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». У межах проєкту проводять тренінги, навчання щодо використання форм громадської участі, консультації для жителів з різного спектру